

“ಭಗವತ್ಪ್ರೇಮವನ್ನೇ ಜೀವನದ ಏಕಮಾತ್ರ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿರಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮೇಲಿನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದ ರಿಂದಾಗಿ ಆನಂದದಿಂದ ನನ್ನನ್ನೇ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸುವ ಮತ್ತು ನನ್ನಲ್ಲೇ ತನ್ಮಯವಾಗುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.”

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಪಕ್ವವಾದ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ? ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: “ಗಾಳಿಯು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಸುವಾಸನೆಯು ಮೂಗಿಗೆ ಶೀಘ್ರವೇ ತಲುಪುವಂತೆ, ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಆಸಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸುಲಭ ವಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.”

ಸ್ಮರಣೆಯ ವಿಧಾನ

ಭಾಗವತವು ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ: ಶ್ರವಣ, ಕೀರ್ತನ, ಸ್ಮರಣ, ಪಾದಸೇವನ, ಅರ್ಚನ, ವಂದನ, ದಾಸ್ಯ, ಸಖ್ಯ, ಆತ್ಮನಿವೇದನ - ಇವು ಆ ನವವಿಧಗಳು (ಇದರ ವಿವರವನ್ನು ‘ವಿವೇಕಪ್ರಭ’ದ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೨೦೦೯ರ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡ ಬಹುದು.) ಭಾಗವತಶಾಸ್ತ್ರದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಧ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿ ತಪಸ್ಕಾನಂದಜಿ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ, ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಸಾಧನೆಗಳೂ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಂಥವು. ಅಂದರೆ ಭಗವತ್ಪಥಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದಾಗಲಿ, ಭಗವಂತನ ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಾಗಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಭಗವತ್‌ಸ್ಮರಣೆಯ ಆದರ್ಶಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬೇಕು. ಒಂದೇ ಜಲಾಶಯದ ನೀರು ಹಲವು ಕಾಲುವೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದುಹೋಗುವಂತೆ, ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆಯ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಿಕ್ಕ ಎಂಟು ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಗೆಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ೧. ಬಾಹ್ಯ ಸಾಧನೆಗಳು. ೨. ಮಾನಸಿಕ ಸಾಧನೆಗಳು: ಶ್ರವಣ, ಕೀರ್ತನ, ಪಾದಸೇವನ (ಸೇವೆ), ಅರ್ಚನ (ಪೂಜೆ), ವಂದನ (ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವುದು) -ಇವು ಬಾಹ್ಯ ಸಾಧನೆಗಳು. ದಾಸ್ಯಭಾವ, ಸಖ್ಯಭಾವ, ಆತ್ಮನಿವೇದನ ಅಂದರೆ ಶರಣಾಗತ ಭಾವ - ಇವು ಆಂತರಿಕ ಸಾಧನೆಗಳು. ಈ ಸಾಧನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ನೆನಪನ್ನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉದ್ದೀಪನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮಾಡದೆ, ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರೇರಣಾಶಕ್ತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಅದು ಯಾವುದು?

ಭಗವತ್‌ಪ್ರೇಮವೇ ನಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕ ವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇದೆ. ಮಗುವಿನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೇಮ ದಿಂದ ತಾಯಿಯೊಬ್ಬಳು ಹುಲಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಲೂ ಹಿಂಜರಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಭಗವಂತನ ಮೇಲಿನ ಸಹಜಪ್ರೇಮವೇ ಸ್ಮರಣೆಯ ಸಾಧನೆ ಎಂಬ ದೀಪಕ್ಕೆ ತೈಲವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ. ಉತ್ಕಟವಾದ ಪ್ರೀತಿಯು ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಸ್ಫುರಿಸುವುದನ್ನು ಲೌಕಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಮೇಲಿನ ಗಾಢ ಮತ್ತು ನಿರ್ವ್ಯಾಜ ಪ್ರೇಮವು ನಿರಂತರ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಪ್ರೀತಿ ಎಂದರೆ ಏನು? ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ಸಾಂಗತ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅದರಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಆನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು; ಬೇರೆಯದರಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸುಖವನ್ನು ಕಾಣದೇ ಇರುವುದು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉದ್ಧವನಿಗೆ ಭಕ್ತನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ: “ಭಕ್ತನಿಗೆ ಯಾವ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ, ಯಾವುದರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಯ್ಯರ್ಪಿತಾತ್ಮನಃ - ಅವನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನನಗೇ ಅರ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ಆತ್ಮಾನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಆನಂದ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟವರಿಗೆ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಭಕ್ತನಿಗೆ ತನ್ನದೆಂಬುದು ಯಾವುದೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಯಾ ಸಂತುಷ್ಟಮನಸಃ

ಸರ್ವಾಃ ಸುಖಮಯಾ ದಿಶಃ - ನನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತುಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಎಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳೂ ಆನಂದಮಯವಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತವೆ.” ನೈಜ ಪ್ರೀತಿಯ ಫಲ ಇದು. ಭಗವತ್‌ಪ್ರೇಮವು ನಮಗೆ ಸಾತ್ವಿಕಾನಂದವನ್ನು ತಂದು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಇಷ್ಟಪಡದ ಭಕ್ತನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಭಗವತ್‌ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಯಾವಾಗ ಆ ಆನಂದಾನುಭವ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಹಜವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆಯೋ, ಆಗ ಭಗವಂತನ ನೆನಪು ಕೂಡ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ಉಳಿದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ ‘ಸ್ಮರಣೆ’ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ನಿನ್ನ ನಾಮದ ಬಲವೊಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಕೋ

ನಮಗೆ ಪ್ರಿಯರಾದವರ ಸ್ಮರಣೆ ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ? ಅವರ ಹೆಸರನ್ನೋ, ರೂಪವನ್ನೋ, ಅವರೊಡನೆ ನಾವು ಕಳೆದ ಸಮಯವನ್ನೋ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ, ಅಲ್ಲವೇ. ಅದೇ ರೀತಿ ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಭಗವಂತನ ನಾಮ, ರೂಪ ಮತ್ತು ದಿವ್ಯಲೀಲೆಗಳು ಅವಲಂಬನಗಳಾಗಿವೆ. ಅದಲ್ಲದೆ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅತೀತನಾದ ಭಗವಂತನು, ನಾಮ, ರೂಪ ಮತ್ತು ಲೀಲೆಗಳಿಗೆ ನೆಲೆಯಾದ ಅವತಾರವನ್ನು ತಳೆಯುವುದು, ಭಕ್ತರ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಸನೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಲೆಂದೇ ಎಂದು ಭಾಗವತವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆ ಮತ್ತು ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣವತಾರದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವಕಿಯ ಮಾನಸಗರ್ಭವನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ್ದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು, ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ದೇವತೆಗಳು ಮಾಡುವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಧ್ವನಿತವಾಗಿದೆ:

ಶೃಣ್ವನ್ ಗೃಣನ್ ಸಂಸ್ಕರಯಂಶ್ಚ ಚಿಂತಯನ್

ನಾಮಾನಿ ರೂಪಾಣಿ ಚ ಮಂಗಳಾನಿ ತೇ |

ಕ್ರಿಯಾಸು ಯಃ ತ್ವತ್ ಚರಣಾರವಿಂದಯೋಃ

ಅವಿಷ್ಟಚೇತಾ ನ ಭವಾಯ ಕಲ್ಪತೇ ||

ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನೀರೆಲ್ಲ ಆವಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿಟ್ಟರೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ತನಕ ಭರ್ತಿಯಾಗಿರುವುದು. ನಿಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯೂ ಕೂಡ ಇದರಂತೆಯೇ. ಕೆಲವು ಕಾಲ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ಅನಂತರ ಆತನನ್ನು ಮರೆತು ಉಳಿದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದರೆ, ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾಗಿರುವುದು ನಿನಗೆ ಕಾಣುವುದು. ಆದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿದ್ದರೆ, ಯಾವಾಗಲೂ ನಿನ್ನ ಹೃದಯ ಅಂತಹ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂರಿತ ವಾಗಿರುವುದು.

- ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು

“ಯಾವ ಪುರುಷನು ನಿರಂತರವೂ ನಿನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟು ಜಗನ್ನಂಗಗಳಕರವಾದ ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುತ್ತಾ, ಇತರರು ಸ್ಮರಿಸುವಂತೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾ, ಭವತಾರಕಗಳಾದ ನಿನ್ನ ನಾಮರೂಪಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ, ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವನೋ, ಅವನು ಸಂಸಾರಬಂಧನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.”

ಅದರಲ್ಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭವಾದ ಸಾಧನೆಯಾದ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆಗೆ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹಾಡಿಹೊಗಳುವುದರಲ್ಲಿನ ತನ್ಮಯತೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಗಳ ಗುರಿ ಎಂದು ನಾರದನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ತಪಸ್ಸು, ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳು, ಭಾಷಣಕಲೆ, ಬೌದ್ಧಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ದಾನಗುಣ - **ನಿರೂಪಿತಃ ಯದ್ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕಗುಣಾನುವರ್ಣನಮ್** - ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತನ್ಮಯವನ್ನಾಗಿಸುವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿಹೊಗಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಎಂಬುದು ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಭಗವನ್ನಾಮದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅಜಾಮಿಳನ ವೃತ್ತಾಂತದ ಮೂಲಕ ನಿರೂಪಿಸುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಸಾವಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು (ಅವನ ಹೆಸರು ‘ನಾರಾಯಣ’ ಎಂದು) ಕಡುಪಾಪಿ ಯಾಗಿದ್ದ ಅಜಾಮಿಳನು ಕೂಗಿ ಕರೆದನು. ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಭಗವನ್ನಾಮದ ಬಲದಿಂದ ಅವನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ, **ಕಿಂ ಪುನಃ ಶ್ರದ್ಧಯಾ ಗೃಣಾನ್** ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳಾದ ಭಕ್ತರು ಮಾಡುವ ಭಗವನ್ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯು ಇನ್ನಷ್ಟು ಪ್ರಬಲ ವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಶ್ರೀಶುಕಮಹರ್ಷಿಗಳು ಒಂದು ಕಡೆ ಉದ್ಗರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಈ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: “ತಾವು ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ನನಗೆ ನಿವೇದಿಸುವ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಗೃಹಸ್ಥರ ಗೃಹಕೃತ್ಯಗಳು, **ನ ಬಂಧಾಯ ಗೃಹಾಃ ಮತಾಃ** - ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.” ಅಂದರೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿತವಾದ ಮತ್ತು ಭಗವತ್‌ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ

ಒಡಗೂಡಿದ ಗೃಹಕಾರ್ಯಗಳು ಕೂಡ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಲ್ಲವು ಎಂದು ಇದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಭಗವಂತನ ನಾಮವು ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ಅದು ತನ್ನ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಶುಕಮಹರ್ಷಿಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ: **ಸರ್ವಂ ಕರೋತಿ ನಿಶ್ಚಿದ್ರಂ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನಂ ತವ** - “ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಲೋಪದೋಷಗಳೂ ನಿನ್ನ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ನಿವಾರಣೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.”

ಭಗವಂತನ ನಾಮ, ರೂಪ ಮತ್ತು ಲೀಲೆಗಳು ಸ್ಮರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಾಕರ್ಷಕವಾಗಿರುವಂಥವು. ಅವು ಭಕ್ತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಮುದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವತ್‌ಸ್ಮರಣೆಯು ಆಯಾಸದ್ವಾಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ, ಅದು ಆನಂದಮಯವಾಗುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯ. ಅದಕ್ಕಂದೇ ಗೋಪಿಕೆಯರು ಹೀಗೆ ಉದ್ಗರಿಸುತ್ತಾರೆ: “ಭಗವಂತನು ಎಷ್ಟು ಆಕರ್ಷಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆಂದರೆ, ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇರಲಾರಳು. ಹೀಗಿರುವಾಗ, **ಕ ಉತ್ಸಹೇತ ಸಂತ್ಯಕ್ತುಮ್ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕಸಂವಿದಮ್** - ಅವನನ್ನೂ, ಅವನ ಲೀಲಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಯಾರು ತಾನೇ ಮರೆತುಬಿಡಲು ಸಾಧ್ಯ?” ಎಂಥ ವೈಪರೀತ್ಯ! ಸಾಮಾನ್ಯರಾದ ನಮಗೆ ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹುಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಗೋಪಿಕೆಯರಿಗೆ ಅವನ ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಹೊರಬರುವುದೇ ಬಹುಕಷ್ಟ!

ತೇ ಸಭಾಗ್ಯಾ ಮನುಷ್ಯೇಷು ಕೃತಾರ್ಥಾ ನೃಪ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ | ಸ್ಮರಂತಿ ಸ್ಮಾರಯಂತೋ ಯೇ ಹರೇರ್ನಾಮ ಕಲೌ ಯುಗೇ ||

“ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು, ಧ್ಯಾನ ಮುಂತಾದವು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದುವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾರು ಸ್ವತಃ ಭಗವನ್ನಾಮವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೋ ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವಲ್ಲಿ ಇತರರಿಗೆ ನೆರವಾಗು ತ್ತಾರೋ ಅವರೇ ಧನ್ಯರು” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀಶುಕಮಹರ್ಷಿಗಳು.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಹೀಗೆ ಭಾಗವತವು ಬೋಧಿಸುವ ಭಗವತ್‌ಸ್ಮರಣೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಗಂಭೀರವಾದ ಮತ್ತು ಉತ್ಕಟವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವತ್‌ಕೇಂದ್ರಿತ ಜೀವನವನ್ನು ನಾವು ನಡೆಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತನ ಬಗೆಗಿನ ಆಲೋಚನೆಗಳು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವೂ ಗಾಢವೂ ಆದ ಹಾಗೆಲ್ಲ, ಲೌಕಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ನಾವು ದೂರವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮ ದೇಹ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಂಡು ಭಗವತ್‌ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ನಾವು ಅರ್ಹರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಭಗವದ್ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಸಾತ್ವಿಕ ಆನಂದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದೇ ನಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಂದೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮನದುಂಬಿ ಹೀಗೆ ಹಾಡಿದುದು:

“ಸ್ಮರಣೆ ಒಂದೇ ಸಾಲದೆ ಗೋವಿಂದನ.”

